

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék
/ MTA Judaisztikai Kutatóközpont
2008/09, I. (ősz) félév
Komoróczy Géza

Az ókori Kelet története

BBN-ASZ-241/1, BBN-HEB-231.1, BBN-HEB-233.1, BBN-TÖR-202/1, TÖ-212/1
Péntek, 14:00–15:30
Múzeum körút 4/F, 234

IV. dolgozat

08/12/12

J a v í t ó í v

Melyik városhoz / dinasztiaába tartozik:

3–3 pont
ha mind jó: +5 pont

Ammiszadúqa

Isbi-Erra

Labarnas / (I.) Hattusilis

Meszkalamdug

Narám-Szín

Rím-Szín

Samsi-Adad

Ur-Namma

Ur-Nanse

Zimri-Lim

Babylón

Iszin

Hattusas

Ur (I. Ur-i dinasztia)

Agade

Larsza

Assur (ó-asszír)

Ur (III. Ur-i dinasztia)

Lagas (“I. lagasi dinasztia” / ED III)

Mari

Magyarázza részletesen a szakaszt, és külön is a neveket:
(A szöveg azonosításáért jutalompont jár)

max. 20 pont
5 pont

“Magan, Tilmun országa / énéam nyissák ki szemük, Enkire; / a Tilmun-járó hajók hátára döntsenek ki fát, / a Magan-járó hajók legyenek égig rakva; / a Meluhha felől úszó kereskedő-hajó / rakodják meg arannyal, ezüsttel: / vigye Nippurba, minden országok királya, Enlil elé. / Akinek nincsen városa, nincsen háza: / a mardu népnek én, Enki adtam ajándékul a mező jószágát.”

Részlet az “Enki és a világrénd” című sumer szövegből (SIKt no. 6 / Gépeskönyv: Mezopotámiai vallás / ETCSL 1.1.3).

Dél-Mezopotámia kapcsolatai és kereskedelme a Perzsa-öböl felől, a sumer mitológia nyelvén. A kereskedelem ebben a keretben az idegen országok ajándéka. Enki a vizek istene, ezért játszik szerepet a tengeri külkapcsolatokban. Nippur a dél-mezopotámiai térség kultikus központja; nem mellesleg, a közelében volt a legnagyobb élőállat-gyűjtő és elosztó állomás (Puzris-Dagan / Dréhem); a nippuri Enlil a sumer pantheon főistene, hatalom-istenség. Tilmun (görögül Tylosz): a mai Bahrein; Tilmun-járó hajó: tengeri hajó (más építésű, mint a folyami hajók); Magan és Meluhha: a Hormuz-szoroson túl, az Arab-tenger partja menti területek / irányok, Meluhha: Indus-völgy, Magan (változóan): Makran-part (Irán) (K) / Omán (Ny). Tengeri úton érkezik Mezopotámiába a fa (Iránból), nemesfém (az Indus-völgyön át), féldrágakő stb. Mardu: akk. amurrú, nyugat-elő-ázsiai eredetű, sémi nyelvű (személynevek!), Mezopotámia felé terjeszkedő nép, nomád állattartók (ezért nincs városa, háza).

A nevek együttese és a tárgy az i. e. 3/2. évezred fordulójának viszonyaira illik leginkább.

Melyik mai ország területén van:

2–2 pont
ha mind jó: +10 pont

Arpacsije	Irák
Esnunna	Irák
Hadramaut	Jemen
Harappa	Pandzsáb (Punjab), Pákisztán
Khúzisztán	Irán
Sanidár	Irák
Szíva(-oázis)	Egyiptom
Tell Halaf (maga a lelőhely)	Szíria
Ubaid (maga a lelőhely)	Irák
Vádi Arába (Wadi Araba)	Izrael–Jordánia, a Holt-tenger és az Akabai öböl között (ez a határvonal)

Melyik dinasztiába stb. sorolja, mi az emlékezetre méltó legfontosabb esemény / tett stb., amely a nevéhez fűződik:

5–5 pont
ha mind jó: +10 pont

Dzsószer	Egyiptom, III. dinasztia, lépcsős piramis, i.e. XXVII. század
I. Mursilis	Hettita “óbirodalom”, Babylón elfoglalása (az ún. középső kronológia szerint: i. e. 1595)
Ibbí-Szín	a III. Ur-i dinasztia államának felbomlása (i.e. XXI. század)
II. Mentuhotep	Egyiptom, XI. dinasztia, Alsó- és Felső-Egyiptom egyesítése
Uru-inim(KA)-gina	Lagas, “I. dinasztia”, jogi reformok, i.e. XXIV. század

Állítsa (számozással) kronológiai sorrendbe:

10 pont
NB: csak ha mind jó!

(...) (3) Gudea	Lagas, i.e. i.e. 2100 k.
(...) (4) Isbí-Erra	Iszini dinasztia, i.e. 2000 k.
(...) (2) Narám-Szín	Agade, i.e. 2300 k.
(...) (5) Szín-muballit	Babylón, i.e. 1800 k.
(...) (1) Sznofru	Egyiptom, IV. dinasztia, i.e. XXVII. század vége

Mit jelent:

3–3 pont
ha mind jó: +10 pont

démotikus	< gör. <i>démosz</i>, ‘nép’; az ó-egyiptomi írás legkésőbbi, erősen egyszerűsített, kurziv változata (ca. i.e. VIII.–i.sz. V. század)
divinatio	< lat. <i>divus</i>, ‘égi’, ‘isteni’ (< <i>deus</i>); jövőmondás különböző előjelek (<i>omen</i>) alapján
enszi	uralkodói cím sumer városállamokban

fehér korona	Felső-Egyiptom (Dél) koronája: hegyes sisak, gömbölyű csúccsal, ezüsből
pylón	gör. 'kapu', Egyiptomban a templomok kapuépítménye
szolgaszobrocska	több alakos, fából készült, festett, sírokba helyezett szobrok, különböző munkafolyamatok stb. ábrázolása (Egyiptom)
szög-mozaik	épületek ("templomok") falának díszítése / megerősítése (víz elvezetése / felszívása!) az archaikus Urukban (i.e. 4. évezred): a színes fejű kis agyagszögeket geometrikus mintákban rakták ki
terrakotta	mázatlan, égetett agyagtárgy (szobrocska, domborműves lap stb.)
ureusz	kobra a fáraó-(ábrázoláso)k homlokán vagy koronáján
viaszelvesztéses eljárás	fém (bronz) öntési technika: a modellt viaszréteggel borítják, ezt agyagköpennyel veszik körül, a fém a viasz helyét foglalja el

Mettől meddig tart:

i.e. XIX. század	1900–1801
i.e. 1. évezred	1000–1
i.sz. VII. század	601–700

1–1 pont
ha bármelyik rossz, egyenként: -5 pont

Adja meg az alábbi dátumokat az olympiai és az a.U.c. érában:

	Ol.	a.u.C.
i.e. 1	CXCIV/4	753
i.sz. 2	CXCV/2	755

5–5 pont
ha mind jó: +5 pont

Olvassa figyelmesen és elemezze az alábbi szöveget:

max. 20 pont

“[a] Ha egy szabad ember (*awēlum*) egy kereskedőtől pénzt vett fel, (és) művelés alatt álló gabona- vagy szezámföldet (*értsd: gabona vagy szezám termesztésére szánt / előkészített szántóföldet*) adott át a kereskedőnek, mondván: «A földet megműveltetvén, a gabonát, illetve szezámot, amely teremni fog, arasd le és vidd el», ha a földművelő a földön gabonát vagy szezámot termelt, aratáskor a gabonát vagy szezámot, amely a földön termett, a föld gazdája maga vegye el, s belőle a kereskedőtől felvett pénzének megfelelő gabonát, valamint (a kölcsöntartozás) kamatát, s ezenfelül a megművelés költségeit a kereskedőnek adja meg. [b] Ha (pedig) megművelt (gabona)földet vagy megművelt szezámföldet adott át: a gabonát vagy szezámot, amely a földön termett, a föld gazdája maga vegye el, s belőle a pénzt, valamint kamatát a kereskedőnek térítse meg. [c] Ha pénze a visszafizetésre nincs, a kereskedőtől kölcsönvett pénz és annak kamata értékében a király tarifájának megfelelően gabonát vagy szezámot adjon a kereskedőnek. [d] Ha a földművelő a földön gabonát, illetve szezámot nem termelt: szerződését ez nem változtatja meg.”

Honnan van a szöveg?

**Hammurapi ítélet- (“törvény”)-
gyűjteménye (49–52. §)
(ÓKTCh, Dávid Antal fordítása)**

Értelmezze aprólékosan a szövegben leírt gazdasági és jogi helyzetet:

Az ítélet-minta a mezőgazdasági (szántóföldi növénytermesztés) hitel-ügyleteivel foglalkozik.

Szerkezete: “ha” (*protaszisz*) – “akkor” (*apodoszisz*)

A szántóföldi mezőgazdaság fő terményei a gabona (árpa) és a szezám voltak.

A babilóni kereskedő (akk. *tamkārum*) az óbabilóni korban (i.e. XVIII. század) pénz (*kaspum*) kölcsönzéssel is foglalkozott, a kölcsön fejében kamatot szedett.

A szabad mezőgazdasági termelő / paraszt (*errēšum*) a kereskedőtől felvett kölcsön fejében földjét és a várható termést mintegy zálogba adta.

A mezőgazdasági termelő tulajdonosa volt a földjének, tartozás fejében sem a földet, sem a termést tőle elvenni nem lehetett [a].

Kölcsönt nyilvánvalóan a termésre vett fel, előzetesen [d].

Ha tartozás esetén földjét még a termesztési ciklus előtt (!) zálogba adta a kereskedőnek (ingatlan zálog), és a földet a hitelező kereskedő műveltette meg [a], a termés elvben akkor is a föld tulajdonosát illette meg, de köteles volt a kölcsön, a kamat és a művelési költség megtérítésére.

Ha maga művelte meg a földet, amelyre kölcsönt vett fel, csak a kölcsönt és a kamatot kellett megfizetnie [b].

A pénzkölcsönt meg lehetett fizetni terményben is [c].

A termény árára vonatkozóan hivatalos (“királyi”) tarifa (díj szabás) / rendelkezés (*šimdat šarrim*) volt érvényben [c].

Az ítélet-minta tiltja, hogy a hitelező a tartozás fejében, akár ő műveli meg a földet, akár a föld tulajdonosa, a teljes termést elvegye.

A termés elmaradása a tartozásra vonatkozó szerződést nem érinti [d].

08/12/12/KG